

STEFAN ZWEIG

BİLMEK DEĞİL
SADECE HAYAL
ETMEK İNSANI
MUTLU KILAR

KEREM KINA

DESTEK YAYINLARI: 1419
BİYOĞRAFI: 29

**KEREM KINA / STEFAN ZWEIG - BİLMEK DEĞİL SADECE HAYAL ETMEK
İNSANI MUTLU KILAR**

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Editör: Özlem Esmergül
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Tuğçe Budak
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Mart 2021 (2.000 Adet)
3.-4. Baskı: Nisan 2021
5.-6. Baskı: Mayıs 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-190-8

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

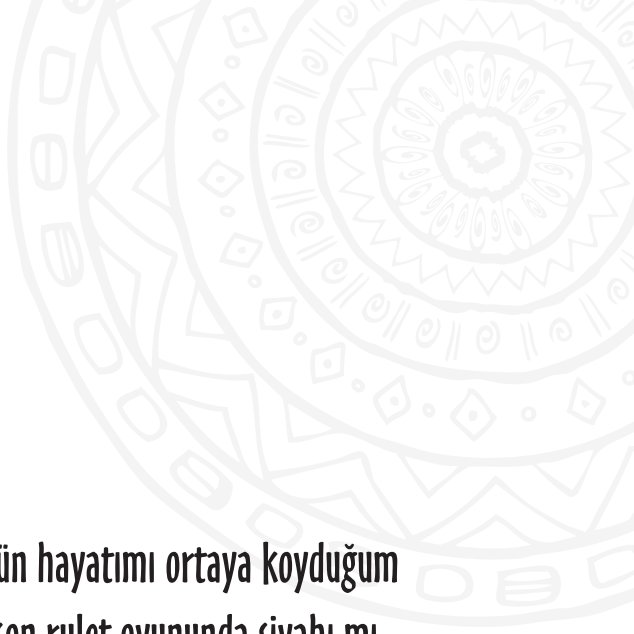
“BİR KEZ KENDİ İÇİNDEKİ
İNSANI ANLAMIŞ OLAN
BÜTÜN İNSANLARI
ANLAR.”

STEFAN ZWEIG

BİLMEK DEĞİL
SADECE HAYAL
ETMEK İNSANI
MUTLU KILAR

KEREM KINA

**“Bütün hayatımı ortaya koyduğum
bu son rulet oyununda siyahı mı
yoksa kırmızıyı mı bulacağımı
düşünüyordum!”**

— Stefan Zweig

Önsöz

Bir insan nelerin toplamıdır? Hayallerinin, mücadelesinin, dostlarının, hayal kırıklıklarının, yenilgilerinin, aşklarının, zaaflarının, güçlü yönlerinin, talihinin, trajedisinin, yazgısının... En çok da yazgısının... Bu kitapta yazgısının 50 yaşına kadar sunduğu cömert hediyelerle yücelttiği, hassaslaştırdığı, sonra da geriye kalan on senede bir kristal vazoyu yere çarparcasına yok ettiği bir adamın hikâyesini okuyacaksınız. Aynı zamanda onu kendisi yapan dostlarını, hayallerini, hayal kırıklıklarını, yenilgilerini, başarılarını, sanatının köklerini, mücadelesini, varoluşunu, yok oluşunu... Onun hikâyesi sadece bir yazarın hikâyesi değildir, aynı zamanda Avrupa'nın hikâyesidir. O bir hayal kurdu Avrupa'nın birliğine dair, barışa dair. O, bunun gerçekleşmesinin aksine yok olduğunu gördü. Ama hayali ölümünden 51 yıl sonra gerçekleşti. Yaşasaydı bu hayali daha erken gerçekleşir miydi bilinmez ama gerçekleşmesi için önce hayal etmek ve mücadele etmek gerekirdi. O bunu yaptı.

Zweig'in hayatı iki zıtlığı bir arada bulunduruyor. Sanatın insanı duyarlı kılan, hassaslaştıran yapısı ve savaşın insanı duygusuzlaştıran yok eden yıkıcılığı... Zweig, bu iki duruma da uç noktalarda yakalandı. Sanatın insanı insan kılan iklimini Viyana, Paris gibi sanat iklimlerinde teneffüs edip hassas bir kalbe sahip oldu. Sonra da iki dünya savaşıyla bu hassas kalbi paramparça oldu.

Ülkemizde en çok okunan Batılı yazarlardan olan Stefan Zweig'in hayatı pek çok açıdan değerli ve ilham verici. Hiçbir eser onu var eden kişiden bağımsız düşünülemez. Hiçbir sanatçı da kendi yaşamöyküsünden... Sanatçının sanatının köklerini bilmek ve onun hikâyesini okumak, eserlerinde gizli kalmış pek çok kapıyı açmak anlamına gelmektedir. Zweig'i; Freud, Gorki, Rolland, Thomas Mann, Strauss, Rilke, Valery gibi dostlarıyla okumanın, yazgısına tanıklık etmenin, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı'nı Zweig'in hayatıyla izlemenin sizde bir farkındalık oluşturacağını düşünüyor, onun sanatının size ilham vereceğini umuyorum...

Kerem Kına

Kadıköy, Kasım 2020

Anneme, babama

Ve Umut'a...

**“Belli bir hedefi olmayan
her hayat bir hatadır.”**

– Stefan Zweig

-I-

32 yıl 8 ay 1 gün...

Sevgiyi, nefreti, iyiliği, kötülüğü, varoluşu, yok oluşu, aydınlığı, karanlığı ve iki dünya savaşı ile Avrupa'nın yok oluşunu görecek olan Stefan Zweig'in gözleri 1881 yılının Kasım'ının 28'inci günü Viyana'da dünyaya açıldı. Doğduğu günden Birinci Dünya Savaşı'na kadar 32 yıl 8 ay 1 gün vardı. Bu 32 yılı içinde barındıran savaşızsızlık dönemi dünyanın savaşlarla çalkalanmadan önceki son huzurlu yıllarıydı.

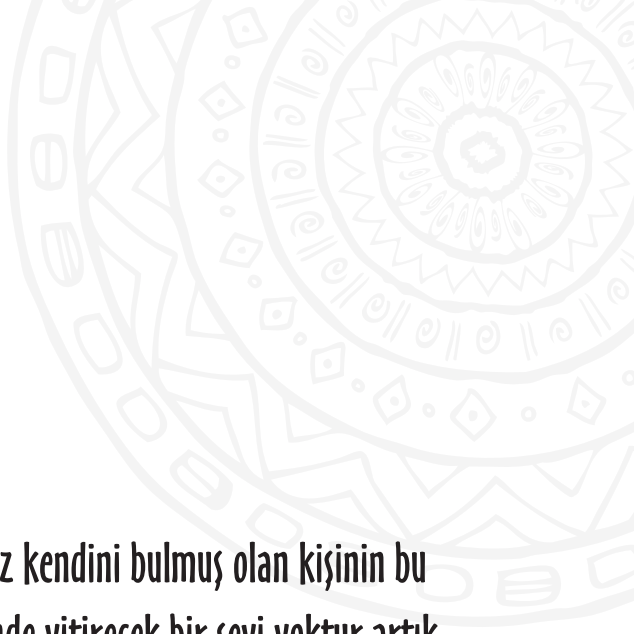
1000 yıla yakın hüküm süren Habsburg Hanedanı'nın yönettiği Avusturya İmparatorluğu bu dönemde halkına huzurlu bir sakinlik sunuyordu. Asırların getirdiği düzen içinde yaşayan bu ülkenin parası değerliydi. Henüz enflasyon denen şeyin ne olduğunu bilmiyorlardı. Parası değer kaybetmeyen, her tabakadan Avusturya vatandaşı geleceğe güvenle bakıp huzurla birikim yapabiliyordu. Geleceğe

yatırım yapmak, geleceğe umutla bakmak demektir. İnsanoğlunun gündelik mutluluğu çoğu zaman geleceğe dair umutlarının olmasına bağlıdır. Bu umut o dönem insanlarında fazlasıyla vardı.

Bir dönem Avrupa'nın önemli bir bölümüne hâkim olan Avusturya İmparatorluğu pek çok ulusu içinde barındırıyor, uzun yıllar bir arada bulunan bu uluslar birlikte dostça yaşıyordu. Sosyal yaşamda devlet işlerinde herhangi bir ayırım gözetilmiyordu. Kimse ulusundan veya dininden dolayı ayırım görmüyordu.

Dönemin hâkim görüşü liberal idealizm üretiyor, ürettikçe insanlar daha fazla zenginleşiyordu. Bilimsel gelişmeler de insan hayatını kolaylaştırıyordu. Teknik alandaki gelişmeler bu olumlu havayı destekliyordu. Sokakları artık elektrik lambaları aydınlatıyor, bir zamanlar soylulara özgü pek çok ayrıcalık sıradan insanların evine ulaşıyordu. Uzun çalışma saatleri ve ağır koşullar altında çalışan işçiler daha iyi koşullarda çalışacakları hakları peyderpey de olsa alıyordu.

Stefan Zweig, işte böyle bir dönemde doğmuş, büyümüş, eser verecek olgunluğa erişmişti. Zweig'in sanatını besleyen iklim böyle bir ortamda gelişmişti. Yazgısı ona sanatını geliştirmesi, sanatsal olgunluğa erişmesi için 32 güven ve huzur dolu yıl vermişti. İnsan yazgısını bilemez ama sanki Zweig bilirmişçesine bu 32 yılı mükemmel bir verimlilikle geçirdi. Sanatından başka hiçbir şey düşünmedi.

“Bir kez kendini bulmuş olan kişinin bu
yeryüzünde yitirecek bir şeyi yoktur artık.
Ve bir kez kendi içindeki insanı anlamış olan
bütün insanları anlar.”

— Stefan Zweig

-II-

“Babadan kalma hiçbir onurlandırmayı, payeyi, nişanı ve unvanı kabul etmeyen gizli gurur...”

Varlıklı bir Yahudi burjuvası olan bir ailede dünyaya geldi Zweig. Bunun avantajlarını ömrünün ilk yarısında fazlasıyla gördü, dezavantajlarını da ömrünün ikinci yarısında...

Baba Moritz Zweig, Moravya'nın kırsal kesimlerinden Viyana'ya göç etmiş ve hızla Viyana'nın kültür ortamına uyum sağlamış bir Yahudi'ydi. Çok iyi piyano çalardı. İngilizce ve Fransızca bilirdi. İyi eğitim almıştı.

Moritz Zweig, baba mesleği manifatura işiyle uğraştı hatta bu işi gelişen sanayi devrimi ile ortaya çıkan fırsatları iyi değerlendirerek daha ileri götürdü. Elle üretim yapan atölyelerini gelişen tekniğe uygun

şekilde düzenledi. Bu şekilde küçük ama sürekli adımlarla zenginleşti. Hiçbir zaman kazancından fazlasını harcamadı. Servetini çalışkanlık ve tutumlulukla oluşturdu. Ailesi bu tutumuyla zenginliği peyderpey hissedebildi. Moritz ise hayatının sonuna kadar gösterişsiz mütevazı yaşamını sürdürdü. Yaşamı boyunca hiçbir zaman şan şöret peşinde koşmadı. Kendine verilmek istenen hiçbir paye ve onursal unvanı kabul etmedi. Onun için en büyük paye kimseden bir şey istememiş olmaktı. Bu her ne kadar tevazu gibi görünse de kendi içinde gizli bir gurur içeriyordu. Her baba oğluna bir karakter mirası bırakır. Stefan Zweig da babasından kendine kalan en büyük mirasın bu gizli gurur olduğunu ifade ediyordu. Zira kendisi de yaşamı boyunca hiçbir unvan, paye ve onurlandırmayı kabul etmeyecekti. Kimseden bir şey istemeyecek hatta doğrudan kendisi ile hiçbir ilgisi olmayan –üçüncü kişileri ilgilendiren– isteklerde dahi zorlanacaktı. Bu gizli gurur vatansız kaldığı hayatının son demlerinde vatansızları hor gören o dönem diplomasisinin etkisiyle onu haddinden fazla yıpratıyordu.

Babası Zweig’a biri maddi biri manevi olmak üzere iki şey verecekti: Sanatıyla kendi ayakları üzerinde duracak ve sanatından başka hiçbir şeyle uğraşmayacak kadar maddi konfor, kimseye muhtaç olmadan yaşamak isteyen hiçbir paye ve unvanı kabul etmek istemeyen gizli gurur...

**“Söz konusu başkalarının derdi
olunca nasıl da daha zeki,
daha nesnel oluruz.”**

— Stefan Zweig

-III-

Anne mirası; çokuluslu, çok lisanlı kültür ve entelektüel kökler...

Stefan Zweig'in annesi Ida Brettauer, Güney İtalya'da dünyaya gelmişti. Aslen İtalyan değildi. Ailesi çok farklı uluslarla kaynaşmış bir aileydi. Zweig'in annesinin ailesi babasının ailesine göre daha entelektüel bir yapıdaydı. Ailede hekimler, profesörler, avukatlar, bankerler ağırlıktaydı. Ailenin bu çokuluslu yapısı hem geniş kültür zenginliği hem de pek çok dili konuşabilme yetisini beraberinde getiriyordu. Hatta Stefan Zweig teyzesiyle konuşurken nasıl rahatça dil değiştirdiğini keyifle anlatıyordu. Ailenin çokuluslu yapısı, kültür zenginliği, entelektüel birikimi annesi üzerinde etkili olmuş, böylece Stefan Zweig'i etkilemişti. Hatta annesi Zweig'in sanat

alanındaki başarısını kendi ailesinden gelen entelektüel köklere bağlamış, “Sen tam bir Brettauer’sın” diyerek bunu dile getirmişti.

Annesi haklı olabilirdi. Çünkü sanatını ve dünyaya bakış açısını onun ailesinin geleneği etkilemiş olabilirdi. Kendini bir dünya vatandaşı olarak görmesinde, tüm milletlerin barış içinde yaşamasını ve Avrupa’nın bir olmasını istemesinde annesinin ailesinin etkisi olduğu söylenebilirdi.

İnsanoğlu çoğu zaman gördüklerinden hareketle hayal kurabilir. Zweig da hayalini kurduğu dünyanın çekirdeğini ailesinde görmüştü. Zweig’ın sanatında, her kültürden insanı ele alan biyografilerinde başarılı olmasında annesinin ailesinden gelen bu çok kültürlü köklerin mutlaka etkisi olmuştur. Bir yazar için hayati öneme sahip olan empati yeteneği ona ailesinden mirastı. “Öteki” onun için bir düşman değil, bir akraba kadar yakındı. Bu empati yeteneği faşizmin hüküm sürdüğü bir dönemde nadir görülen bir cevherdi. Bu cevher savaş karanlığında bir yıldız gibi parlayacaktı.

Zweig’in hayatında ve sanatında dostluklar çok önem arz etmekteydi. Çok farklı milletten çok farklı alanlardaki bu büyük sanatçılarla dostluğu onun sanatından ayrı bir yeteneğiydi. Dostluk çoğu zaman kendini ifade edebilme, anlama ve ortak şeyleri paylaşmaktır. Bu yeteneğinde de yine ailesinin çok kültürlü ve çok lisanlı yapısı etkiliydi.